

Кириченко В.В. Життєва подія як джерело розвитку ціннісної свідомості // Актуальні проблеми соціально-економічних трансформацій у міжнародному середовищі: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції /За ред. Мартинюк В.Ф. та інші. – Тернопіль. ТКІ, 2010. – С.30-32.

Кириченко В.В.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ЖИТТЄВА ПОДІЯ ЯК ДЖЕРЕЛО РОЗВИТКУ ЦІННІСНОЇ СВІДОМОСТІ

Взаємодія особистості з оточуючим середовищем відбувається у чітко встановлених певним соціальним середовищем рамках. Жорстка детермінація, з одного боку, і чітке регламентування поведінки – з іншого, свідчить про розвиток соціального середовища. К.О.Абульханова-Славська у роботі «Діяльність і психологія особистості» вказує на залежність між «... особистістю та її діяльністю від суспільних відносин і конкретних умов її суспільного буття, залежність її свідомості від її діяльності»[1, с.212]. Тому суспільство визначає те, ким ми є, детермінує рядом соціальних інститутів наш розвиток у певному руслі, що знаходить своє вираження у змісті свідомості та діяльності особистості.

Обумовленість розвитку особистості соціальним середовищем є беззаперечною, проте не можна констатувати беззаперечну підпорядкованість розвитку соціуму. У межах чітко запрограмованого циклу соціальних ситуацій через які має пройти людина у процесі розвитку з'являються події, що мають високе емоційне, когнітивне та особистісне навантаження та сприймаються людиною як дискретні відрізки власного життя. У межах методології суб'єктно-ціннісного аналізу О.Л.Музики – носіями цінностей є конкретні люди та події а не соціум загалом, що реалізовано у принципі *людиноцентризму*. Тому, для того, щоб дослідити ціннісну свідомість конкретної людини, варто актуалізувати у її життєвому досвіді конкретні події, що стали основою розвитку конкретних цінностей [2, с.120]. Система соціального впливу на особистість не може формувати конкретні цінності у людини, точніше, ми не можемо передбачити кінцевий результат такого впливу. У межах певної життєвої ситуації конкретні уміння та здібності поцінуються соціальним середовищем, тобто, стають продуктивними (необхідними) у певному соціальному осередку. Це призводить до утворення якісно нових структур для оцінки середовища – суб'єктних цінностей, які на відміну від декларованих цінностей крос-культурного списку Рокіча, є дійсними регуляторами поведінки людини. Загалом є суттєва відмінність між тим, що людина цінує і тим – що необхідно цінувати у певному суспільстві.

Із усього потоку соціальних ситуацій суб'єкт сам вибирає ступінь активності у ній. Харе та Секорд описують явище вибіркової активності людини у межах *соціального епізоду*. Людина самотійно, по мірі самомоніторингу середовища, визначає важливість ситуації для себе,

регулюючи таким чином власну активність у ній [4]. У цій вибірковій активності реалізується потреба людини у свободі вибору, що можна назвати однією з базових. Використовуючи поняття життєвої події ми закладаємо у нього певну ресурсну можливість для особистості розвитку ціннісної свідомості, що у подальшому використовується людиною як часовий дискрет появи (актуалізації) одних цінностей чи їх зникнення, або зменшення значимості.

У межах життєвої події людина намагається діяти відносно власного внутрішнього «Я», що зумовлює поведінку, як вважав С.Л.Рубінштейн, не у межах ситуації а, ніби, над нею [3, с.315]. Суб'єкт на більш складнішому рівні аналізує оточуюче середовище. Це явище виникає як результат надситуативної активності особистості.

Ціннісна свідомість є результатом унікальної історії особистості. Саме в унікальності життєвого шляху людини закладена своєрідна організація та диференціація ціннісної свідомості. Суспільний розвиток лише спрямовує розвиток ціннісної свідомості шляхом детермінації конкретних життєвих подій на певному віковому етапі людини. Ступінь активності людини у ситуації та її особистісна значимість – це питання свободи вибору людини.

1. Абульханова-Славская К.А. Деятельность и психология личности. – М.: Наука, 1980. – 336с.
2. Музика О.Л. Теоретичні та методологічні проблеми дослідження ціннісної свідомості / Проблеми суспільних трансформацій України в умовах транзитивного розвитку: збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної психології. – Житомир, 2004 – С 114-123.
3. Рубинштейн С.Л. Проблемы общей психологии. М.: «Педагогика», 1973. – 379 с.
4. Argyle M., Furnham A., Graham J.A. Social Situations. – Cambridge univ. press, 1981. – P. 14-26.